

Siyasete Atılacak Bir Mümin için Sıkı Bir Tarih Bilgisi Önceliklidir

Siyasetin teorik ve doktrinal kısmına dair Müslümanlar arasında birçok başlıklı tartışmalar yürütülüyor; İslamî siyaset olabilir mi, Müslüman'ın yöneticiden beklentileri nelerdir, Kur'an bu konuda ölçüler veriyor mu, oy verme, laik bir sistem içinde İslamî siyaset ne kadar olabilir...

Bir ülkeyi yönetirken Müslüman'dan beklenen hassasiyetler nelerdir? Müslüman hassasiyeti olan biri laik sistemde nasıl davranmalı ve sistem ile değerler dünyası arasındaki ilişkiyi nasıl kurmalıdır?

Bir konu başlığı olarak siyaseti anlatmak, sözgelimi abdest konusunu anlatıp bitirmeye benzemiyor. Mesela gusül konusunu çocuktan ihtiyara kadar herkese on beş dakikada içinde anlatabiliriz ve zihinde müphem bir alan kalmaz. Ama siyaset böyle değildir; içine girdikçe şişmeye devam eden bir balon gibidir. Bu açıdan geniş bir müzakere gerektirir.

Siyaset, konuşulup karara bağlandıktan sonra bitirilecek başlıklardan oluşmuyor. Âdem aleyhisselamdan beri yeryüzünde olan ve son insana kadar olacak siyaset başlığının Allah Teâlâ'nın şeriatına göre yapılacağı iddiası bile çok geniş bir alandır. Dolayısıyla hiç kimse belli bir kitabı okuduktan sonra siyaset ile ilgili öğreneceklerinin tamamlandığını ya da belli bir kişiye siyaset koltuğunu teslim edince o sahayla ilgili derterinin biteceğini zannetmek hatasına kapılmamalıdır. Öncelikle bunu bilmek gerekiyor.

Âdem aleyhisselamdan bu yana yeryüzünde var olan siyaset konusu birkaç uzmanın oturup konuştuğundan sonra sonuca bağlayacakları bir mevzu değildir. Allah'ın şeriatına göre siyaset edebilme iddiası bile başlı başına büyük bir sahadır, abdestin farzlarını sayarak abdest konusunu bitirebilmeye benzemez. Müslümanlar'ın hem dışarıdan daraltılmaya çalışıldığı hem de ashab-ı kiramdan itibaren iç kaynakların bulunduğu bu alan, kıyamet günü gelene kadar en yoğun kulluk mücadelesi ve imtihanının yürütüleceği meseledir de.

O kadar ki raşit halifelerin bile uygulamaları İslam'a uyan/uymayan şeklinde tartışılmış.

Her şey bir kenara, siyasete Peygamber aleyhisselamın torununu kurban vermiş bir ümmet olmamız dahi tek başına büyük bir derstir. Keza Resûlullah aleyhisselatu vesselamın en çok sevdiği ikinci insan, Ömer radiyallahu anh da siyasete kurban verilmiş, Kur'an okurken şehit edilen Osman radiyallahu anh yine siyaset yüzünden feda edilmiştir. Ezcümle siyaset için ödenen bedeller sıradan veya az buçuk denebilecek seviyede değildir.

Kurban vermenin ve fedakârlığın bu kadar fazla olduğu bir konu başlığını dışlayamayacağımız gibi kurbanların ardından yuvarlanarak ilerlememiz de mümkün değildir. Nice emellerin söndüğü, gözyaşlarının akitildiği bu konuda ümmetimizin kıyamet gününe dek sürecektir ümitler beslediği de malumdur.

Siyaset alanını herhangi bir fıkıh maddesini ele alacağımız biçimde görmemek gerekir. Bir mümin, dünyanın herhangi bir bölgesinde siyaset ile ilgili bir makama talip olduğunda sadece pamuk üreticilerinin sorunlarını çözmek için bu mesleğe girmiş olmaz. Türkiye'de veya Mısır'da ümmet-i Muhammed'in siyasî bir makamını kontrol ediyor olmak Nijerya'daki müminlerin de meselelerini düşünecek bakış gerektirir.

Bu bakımdan ümmet-i Muhammed'in siyasete yüklediği anlam köy muhtarlığı gibi bir şey değildir, kaldı ki köy muhtarlığı bile siyasî incelik gerektiren işlerdendir.

Siyasetin böylesi çetrefilli bir alan olduğunu bilmek ve uygulamadan önce konuşmanın bile zor olduğu gerçeğini kavramak, bir siyasî şahsiyeti değerlendirirken kendi çocuğumuzun onun sayesinde iş bulup bulamadığı düzeyinde değerlendirmelere tevessül etmemeyi zorunlu kılar. Fevrî kararlar ve beklentilerin ucuzlaşması karar alırken zulmetmeyi beraberinde getirebilir.

Âdem aleyhisselamın gününden başlayıp İsrail aleyhisselamın sûruna kadar devam edecek olan siyaset arenasının karmaşık ve yoğun iş gücü ne kaçarak ne kör girişle içine dalarak düzeltilebilir. Bu iki uç noktadaki hatalara düşülmemesi için de siyasî alana ümmetimizin en basiretli, vasıflı ve çevresi geniş insanları dâhil olmalıdır. Ne hafız ne âlim olmak siyasette aktörlüğü omuzlamak için yeterli olmadığı gibi bilakis yetersizlik belgesi bile olabilir. Zira otuz sene boyunca medresesinde oturan bir âlimin dünya ile bağ/lantıs/ı az çok bellidir. Mesela salon ve otel kültürü edinmemiş birinin siyasete girmemesi gerekir.

Bu tür ortamlarda ayaklarının birbirine dolaşmaması için.

Evet, ayakları birbirine dolaşmak, bu deyim anlatmak istediğimizi tam ifade ediyor. Mesela zikr u fikre alışmış, mahviyet sahibi bir âlim salonda takdim edildiğinde onlarca kişinin onu alkışlamasından ne diyeceğini unutacağı bir heyecan yaşarsa bu hazırlıksızlık olur. Tabii ki bunların *daha faziletli* olana ulaşmak için gerekli oldukları söylenemez, çünkü nihayetinde bize ait olmayan bir kültürden söz ediyorsak da ormanda yol alabilmek için gerekli olduklarını teslim etmeliyiz. Ormanda alabora olmadan böyle yürünebiliyor.

Kur'an'a sarılma, takva, züht ve ihlas olmalı ancak salon kültürü de bulunmalıdır. İngilizce bilmiyor olmak bir noktada belki anlaşılabilirse de İngilizce'nin kültürüne vâkıf olmak lazımdır. Onların dilleri gerekli olmakla beraber ne şekilde konuştukları ve üsluplarının mahiyetiyle ilgili bir başka dilleri daha vardır ki onu da bilmek siyasete dâhildir, bu da bilinmelidir. Siyaset bu zaviyeden, medreseden çok dünya okulunda okunan bir ilimdir.

Yine bu zaviyeden bakarsak siyaseti ümmetimizin tarihini anlatan kitaplardan ziyade içinden yetişilen bir branş olarak görmek mecburiyetindeyiz. Siyasetin içinden gelinmelidir.

A isimli Müslüman'ın siyasete girdiğini farz ediniz. Bu şahıs sizin, benim ve Müslüman hanımların karşısına çıkıp Allah'ın şeriatı ile hükmetmeyi anlatıyor, bunun ne kadar ehemmiyetli olduğunu vurguluyor. Biz de onu takdir ediyor ve bahsettiği konuların ne kadar mühim olduğunu söyleyip duruyoruz.

Bu güzel bir manzaraysa da yeterli değildir. Bunları zaten bilmekte olan bir kitlenin önünde konuşmaktan ziyade Birleşmiş Milletler salonunda, onların lisanından konuşabilme yeteneği önemlidir. Ezilmeksizin, mümin vakarıyla dik durup gerektiğinde reddedebilme cesareti önemlidir.

Bunlar güç de gerektiren durumlar hocam. Diyelim ki Birleşmiş Milletler salonunda kendi dünya görüşümüzü özgüvenle ileri sürdüğümüzde bunun arkasına güç de koymak gerekiyor, ya halk oyunun ya ekonominin gücünü.

Önemli bir noktaya daha temas etmeliyiz. İmam Gazalî'nin *el-İktisâd fi'l-İtikâd* adlı eserinde geçiyor diye hatırlıyorum, orada şöyle söyler: Artık bizim Ömer bin Hattab gibi güçlü beyinlerimiz olmaz, öyle birini bulamayız. Ama şöyle yapabiliriz: Kolektif çalışabilecek birinin etrafında şûra heyeti kurarız, her daldan insanları yanına koyarız. O kişi onlarla istişare etmeyi bilir, böylece çok kafadan tek bir kafa oluşturabiliriz.

Bu cümleleri Ömer bin Hattab'ın yaşadığı devirden beş yüzyıl sonra yazıyor. Hicretin beşinci asrından bahsediyoruz. Üzerinden dokuz yüz sene geçmiş bu cümlelerin ardından şimdi dünya tam da böyle, bir kişi etrafında toplanan çok sayıda danışmanın yönlendirmesi metoduyla yönetiliyor.

Aslına bakarsanız bu danışma ve şûra mantığı Ömer bin Hattab'da da net olarak görülür. Mesela Bedir savaşına katılmış sahabilerin şehir dışına yerleşmelerini yasaklamış, onları danışma ihtiyacı için daima yanı başında tutmuştur. Ondaki güç tevezudan, başka fikirlere dikkat etmekten ve dirayetten ileri gelir.

Gazalî'nin teklifinden anlarız ki ümmet-i Muhammed'in siyasetinden söz ettiğimizde, ümmetimizin dünyaya bakışının bir kişi tarafından seslendirilmesini anlamamız gerekir. Sesimizi dünyaya bir kişi yansıtıp uygulamalıdır. Ümmetin sesini yansıtmalı ama kendisi ümmet hâline gelmemelidir.

*

Siyaset konusu namazımız, haccımız, zekâtımız ve diğer ibadetlerimizin içinde öğütüleceği bir alan olmalıdır. Siyaset kavramını göğüsleyen siyasî otoritemiz Müslümanlar'ın Allah'a ve Peygamber'e imanını güç olarak kullanabildiğinden, hatta Abbasî sarayında zevk ve sefahate batmış hâldeyken bile istismar hâlinde kullanımı geçerlidir, bunun yanlış yönde kullanımı ya da kullanımdaki başarısızlık muhtemel bir tehlikedir.

Bakıyoruz ki ümmetimizin içinde de bu tehlikeyi siyasetin beraberinde getirdiği büyük menfaatlerden ötürü, ateşe girip yarasız beresiz çıkmak derecesinde bir zorluk taşıdığından, göğüsleyebilenlerin sayısı pek azdır.

Hem Allah adına iş yapmak hem de Allah adını suistimal etmemek; bu nasıl tefrik edilecek?

Önemli bir örnek zikredelim. Abbasî halifelerinden Harun Reşid adlı bir emir vardır. Her yönden akıllı bir siyasetçi olduğu anlatılır. Ciddi hizmetleri de sayılır. Hatta bazı müellifler, raşit halifelerden sonra Ömer bin Abdülaziz'i, ardından da Harun Reşid'i raşit halifeler kadrosuna ilave ederler. Bağdat'a kâğıt fabrikası kurduran, Kur'an-ı Kerim'e ve ilme hizmeti bol, fetihlerden de geri durmayan biridir. Hindistan'ın içlerine kadar Müslüman sancağını taşımıştır.

Emin ve Memun adlı iki oğlu vardır. Oğullarından birini filozoflara teslim etmiştir. Ahmed bin Hanbelî'i kırbaçlayan da onun oğludur. Harun Reşid, ecelinin yakın olduğunu anladığı zamanlarda bu iki oğluna beyat vermiş ve ölmesi durumunda devletin başına onların geçeceğini böylece ilan etmiş. Dikkat ediniz, çocuklar henüz birkaç senelik ve iki ayrı kadından doğmuşlar.

Buradaki mesele aslında basittir: İkisinden biri zaten devletin başına gelecek, bu kısımda sorun yok ama Harun Reşid, iki kardeşten birinin diğerini ezeceğini düşünüp korkuyor ve bunun için ikisine de toplu beyat alıyor. Böylece biri ölünce devletin başına diğeri geçecektir. Ölümü durumunda iki oğlunun devletin başına geçeceğine dair yemini devletin ileri gelenlerine imzalatıp bu evrakı Kâbe'nin içine koyduruyor, isyan etmesi muhtemel karar merkezlerini böyle mukaddes bir adım atarak engellediğini hesaplıyor.

Fakat sonuç pek enteresandır: Vasiyet gerçekleşiyor, kardeşlerden biri başa geçiyor ancak diğer kardeş İran taraflarında güçlenip geri geliyor, Kâbe içinde duran metne rağmen ağabeyini öldürüp iktidara yerleşiyor. Sonra da Mutezile ekolünün gelişimine yol açıyor.

Harun Reşid, kendi çocuklarının ve iki karısının sorun yaşamamasını Kâbe'yi alet ederek sağlamaya çalıştı. Ümmet-i Muhammed'i yönetici tayininde serbest bırakmadığı gibi halifelik otoritesini en mukaddes kavramlarla güçlendirmeye kalkıştığı bir adım atmış oldu. Bunun yerine tıpkı Ömer bin Hattab'ın yaptığı gibi şûrayı öne çıkarıp güçlendirseydi (Ömer bin Hattab kendisinden sonra yerine

geçecek halifenin Aşere-i Mübeşşere tarafından belirlenmesini vasiyet etmişti) ümmetin idaresi yine Osman radiyallahu anh gibi bir isme tevdi edilecekti.

Bu örneğin benzerinden onlarca bulunabilir, hem Selçuklular hem Osmanlılar tarihinde.

Günümüze bu örnekten ne getirebiliriz? Mesela şu anda İslam'a göre biçimlendirilmemiş bir kurulu düzen üzerinde siyaset yapmak zorunda kalındığı zaman nasıl hareket edilecek?

Başlangıçta zikrettiğimiz gibi evvela siyasetçinin kafalı ve güçlü biri olması gerektiği unutulmamalıdır. Ümmetimizin topraklarında siyaset eden birinin kıyamet günü huzur-ı ilahîde kendini kurtarması için tek bir yol vardır ki âlimlerden kimyagerlere kadar uzmanlara işaret edip amelleri için, “ben, bana başka çeşidinin gösterilmediği bir zamanda bu işleri yaptım” dediği ve istişaresini edip kimsenin başka türlüünü söylemediği bir yola girdiğini itiraf etmelidir. Bu da kendi fikrini ilahlaştırmamış biri olmayı gerektirir.

Bu bir doktorun ameliyatta hata etmesine benzer. Hatasının sonucunda, ameliyata asistanları ve hemşireleriyle beraber katıldığını söylemesi başka ameliyattayken cep telefonu ile konuşmasından dolayı hastanın ölmesi gibi bir ihmalden dolayı sorguya çekilmesi başkadır. Elbette bu iki doktorun hatası aynı olmadığı gibi sonuçlar da benzer değildir.

Siyasetçilerimiz metin yazdırırken, gazetelerin iddialarına cevap yetiştirirken danışmanlara başvuruyor ama ilim adamlarından da halktan da özenle seçilmiş birilerini kampa götürüp dünyada neler olup bittiğiyle ilgili kendisine brifing verilmesi gibi müşavere ihtiyacı için danışmanlara o kadar ihtiyaç duymayabiliyorlar. Muhaliflerini bile çağırıp tekliflerini dinleyebilen biri kıyamet gününde ihmalden dolayı mesul tutulmaz.

Ömer bin Hattab radiyallahu anhın siyaset metodu buydu. Ashab-ı kiramın ileri gelenlerini şehirde, yanında tutuyor ve onlarla istişaresinin aksamasına yol vermiyordu. Fakat ömrünün sonunda onun gibi biri bile “Allah’ım beni al, bıktım bu insanlardan, onlar da benden bıktı” diye niyazda bulunmuştur.

Siyaset arenasında *işlerin çok karışık olduğu* türünden bir mazeret ileri sürülemez, bunu diyen demek ki o işe layık bir çapta değildir. Sultan II. Abdülhamid otuz üç sene tahtta kalmış, bir başkası üç sene bile kalamamıştır. Kudreti yetmeyen, sekreterlerini aşamayan veya maddî hırs tarafından abluka altına alınan geri çekilmeyi bilmelidir. *Hatası bile mübarek* muamelesini kimse kendine göstermemelidir.

İktidardaki bir Müslüman nelere hassasiyet göstermeli, onu iktidara getirenler nelere dikkat etmelidir?

Bu soruya ve cevabına İslam nokta-i nazarından bakıyoruz ama ne yazık ki İslam cemaatinden bakmıyoruz. Bu cümleleri Ömer bin Hattab’ın da yaşadığı İslam toplumunda konuşmuyoruz. Evvela bilinmesi gereken budur ve adil tespitler için gereklidir.

Dolayısıyla bir siyasetçiden ne bekleyeceğimiz sorusu bu ortamdaki bir siyasetçiden ne bekleyeceğimiz manasına gelir. İş buraya gelince de iki durumu tespit etmeliyiz: Mevcut şartlarda ama Medine hayaliyle yaşayan biri olmak, siyasetle sokağın farkı nerede ortaya çıkıyorsa siyasetçiden onu beklemek.

Adalet de önemli bir kriterdir. Bu ilk etapta sanılabileceği gibi herkese asgarî ücret sağlamak manasına gelmez, eşitlik ile adalet birbirinden ayrı durumlardır. İş adamına trilyonluk yatırım yapmak, gerektiğinde adaletin icabı olabilir –verilen paraları batırdığında tutup mahkemeye çıkarmak şartıyla.

Mevcut dünya nizamındaki zengini destekleyip iş yaptırma düzeneği ve serbest piyasa bu bakımdan İslam'ın ticaret anlayışına uygun bir mekanizmadır.

En önemli nokta ise koltuğun gıdıklamasına karşı dik durmaktır. Koltuğun, sahibini büyülemesi ve esir alması ciddi bir tehlikedir. Ömer bin Abdülaziz'e ait bir hatıra benim öteden beri dikkatimi çeken, etkisi altında kaldığım bir örnektir.

Süleyman bin Abdülmelik, vefatından sonra devletin başına geçmesi için Ömer bin Abdülaziz'i vasiyet etmiştir. Bunu diğer herkes gibi vasiyet açıklandığında, Süleyman bin Abdülmelik'in vefatının ardından öğrenen Ömer bin Abdülaziz, devletin başına geçeceği açıklanıp ileri gelenlerin beyatı için toplandıığında oradakilere, "insanlar, bu görevi benden alın" diyor. Karşısındakiler ondan razı olduklarını söylediklerindeyse yapacak bir şey kalmadığını kabul edip görevi alıyor.

Ama önce evine gidiyor ve hanımına evdeki paralar, altınlar ve diğer kıymetli eşyanın nerede tutulduğunu soruyor. Hanımı bol miktarda mücevheri getirince Ömer bin Abdülaziz yaverini çağırıyor ve kıymetli eşyanın devlet hazinesine teslim edilmesini emrediyor. Kadıncağız "ne yapıyorsun!" diye bağırıp o eşyaların kendisine babasının helalinden hediyeleri olduğunu söyleyince ona dönüyor, şöyle söylüyor: "Kadına hükmedemeyen devlete hükmedemez."

Siyasetçilerimiz eşlerinin, kızlarının, yakınlarının onun koltuk sahibi olduktan sonrakiyle önceki hâli arasındaki farkları iyi gözlemlemelidirler. Bu noktadaki ölçümden diğer her şey ölçülebilir.

Son olarak da çok mühim bir başlık sadedinde şunu tavsiye edebiliriz ki Efendimiz aleyhisselama ilk vahyin inmesinden Ömer bin Abdülaziz devrine kadar olan yani yaklaşık yüz senelik zaman dilimini - kuru bir tarih bilgisi olmaktan öteye geçirecek- dersler çıkarma maksadıyla bilmek bir siyasetçi için kurtarıcı nitelikte önemlidir. Bu zaman dilimindeki hadiseleri ayrıntılarıyla okuyan, bilen ve hazmeden kişi şeytanın tiyatrolarını o zaman da günümüzde de nasıl oynadığını pek iyi bilir.

Ebu Bekir radiyallahu anhin halife oluşu, o mübarek sahabinin neden zirvede bir isim olduğunun net bir göstergesidir. Ali bin ebi Talib, Müslümanlar'ın gözü döndüğü zaman Peygamber damadını bile katledebileceklerinin kanıtıdır. Ömer bin Abdülaziz tam bir çöplük denebilecek muhitlerde de çiçek açabileceğinin, şartlara mahkûmiyetin tek çare olmadığını ispatıdır. Bilhassa Ömer bin Abdülaziz'in hayatı ve etrafında yaşadığı hayatlardan çıkarılacak neticeler, günümüz siyasetçilerine çok lazım olan derslerdendir.